

INFORME FINAL DE CONSERVACIÓ RESTAURACIÓ

Retrat

Retrat núm. H-10737

CRBMC 14.251

Pintura sobre tela

Direcció de la intervenció: Centre de Restauració de Béns Mobles (CRBMC)

Informe redactat per: Teresa Schreibweis Torrents, Conservadora-restauradora de pintura sobre tela

Data de l'informe: 21 de setembre de 2021

DADES DE LA INTERVENCIÓ

DIRECCIÓ DE LA RESTAURACIÓ CRBMC

COORDINACIÓ: Maite Toneu Puig

RESTAURACIÓ: Teresa Schreibweis Torrents

SERVEIS TECNOCIENTÍFICS:

Fotografies: Ramon Maroto

Tècniques d'anàlisi: Ricardo Suárez

Anòxia: Pep Paret

ANY DE LA RESTAURACIÓ:

Inici setembre 2021

Final setembre 2021

LLOC: CRBMC

FITXA TÈCNICA: IDENTIFICACIÓ DEL BÉ

NÚM. DE REGISTRE DEL CRBMC: 14.251

CLASSIFICACIÓ GENÈRICA: pintura

MATERIAL / TÈCNICA: Tècnica amb pintura vinílica sobre tela

TÍTOL / TEMA: Retrat d'una dona "Luisa"

AUTOR: Lluís Mestre Castellví

DATA / ÈPOCA: segle XX

DIMENSIONS: 88,6 x 71,9 x 3 cm (amb marc)

81,2 x 65,4 x 2,3 cm (sense marc)

PROCEDÈNCIA: Museu d'Hospitalet, núm. registre: H-10737

LOCALITZACIÓ: CRBMC, taller 2

DADES TÈCNIQUES

ESTAT DE CONSERVACIÓ: regular

EXÀMEN ORGANOLÈPTIC

Suport

Tela

La tela té unes dimensions aproximades de 83,2 x 67,4 cm. El teixit de la tela està compost per un tafetà senzill (1:1) amb una trama de 11 (fils verticals) x 10 (fils horitzontals) fils/cm². Els fils presenten una torsió de Z. Segurament es tracta de teles de fibres de cotó. La coloració de la tela és d'un beix grogós. Probablement es tracta d'una tela comercial, comprada ja preparada amb una capa de preparació. El tramet es veu regular, puntualment es pot observar alguna irregularitat en els fils. Presenta unes taques de color negre, a baix a la dreta, intencionades segurament pel mateix artista. Les vores estan retallades. La tela està clavada amb gavarrots (diàmetre del cap: 5 mm) al seu bastidor: dalt – 11 gavarrots; baix – 11 gavarrots; esquerre – 14 gavarrots; dreta: 14 gavarrots. Es tracta del seu clavat original. A l'esquerra a baix està escrit amb bolígraf H-10737.

L'estat de conservació de la tela és regular. Presenta dos estrip tapats per pedaços negres de tela. Tenen unes dimensions de 3,4 x 1,5 cm (dreta, mig) i 4 x 1,2 cm (mig). Els estrips tenen una dimensió aproximada de 2 cm. També hi ha diverses petites pèrdues de la tela a les vores. Hi ha un petit cop que no arriba a ser estrip a la zona de dalt, al mig. Es va fer de l'anvers cap el revers. Presenta deformacions a les cantonades causades per la tensió al bastidor que no està correctament muntat. Els gavarrots estan oxidats, han provocat l'oxidació de la mateixa tela i puntualment el seu desclavat, sobretot a la vora de baix. Les vores estan desfibrades. La vora de dalt està arrugada. Presenta unes taques fosques que indiquen l'oxidació i despolimerització de la tela. La tela presenta al damunt de la superfície i entre tela i bastidor una greu capa de pols i brutícia acumulada, causat per un mal emmagatzematge.

Detall de la tela

Detall microscopi del tramet de tafetà

Siglat escrit amb bolígraf

Pedaç 1 de color negre

Pedaç 2 de color negre

Estrip 1, un cop tret el pedaç

Estrip 2, un cop tret el pedaç

Taca de color marró, oxidació

El revers de la tela

Bastidor

Pel que fa a la fusta del bastidor, es tracta segurament de fusta de pi enfosquida. Els dos llistons horitzontals fan 59,0 x 6 x 2,3 cm i els dos travessers verticals tenen unes mides de 75,2 x 6 x 2,3 cm. Es tracta de llistons de fusta, són bisellats (gruix del bastidor banda interna: 1,2 cm) i encaixats amb el sistema d'encaix espanyol. S'han muntat els llistons de manera torta, cosa que provoca tensions a la tela. Presenta 4 falques, un en cada encaix. Es poden observar dos nusos: llistó esquerre - 1, llistó baix: 1. Al llistó superior es troba un adhesiu de paper on es pot llegir el títol del retrat, Luisa i un número de registre, 1.

L'estat de conservació és regular, presenta un greu atac biològic en forma de xilòfags a tots els llistons però sobretot al de baix. Tots dos nusos presenten una fissura. Cal observar-los perquè amb el temps pot empitjorar el seu estat i pot provocar tensions a la tela. El bastidor està mínimament guerxat. Tot el perímetre està precintat amb paper Kraft® que està en molts punts aixecat i trencadís. Hi ha molta brutícia i pols acumulada. Presenta algunes rascades puntuals causades pel muntatge del marc al bastidor i algun cop.

Adhesiu de paper amb el títol del quadre

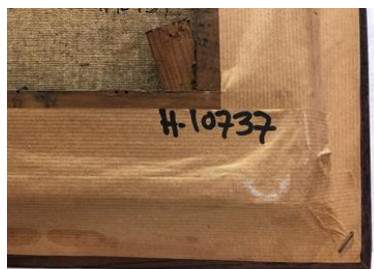
Falques a tots els encaixos

Encaix dret, a baix

Detall paper Kraft® després de desemmarcar

Detall paper Kraft® abans de desemmarcar

Encaix tapat per paper Kraft®

Gruix del bastidor a la banda bisellada

Bastidor muntat incorrectament

Espai entre tela i bastidor molt gran a causa pel muntatge del bastidor

Capa de preparació / capa pictòrica

Es tracta d'una capa fina de preparació de color blanc. Segurament es tracta d'una tela comercial que ja venia preparada, també els perímetres presenten preparació molt homogènia. L'adhesió de la capa de preparació a la tela és pitjor que l'adhesió de la capa pictòrica a la capa de preparació.

L'estat de conservació és regular-dolent. Hi ha greu deformacions i clivellat de la capa de preparació. La capa de preparació dels perímetres té una coloració grisa degut a la pols i el pas del temps.

Segons l'anàlisi es tracta d'una pintura amb un aglutinant vinílic. L'artista segurament va utilitzar emulsions viníliques preparades. En la composició predominen els colors negre-verd-beix (fons, vestit) i color carn (pell). La capa pictòrica presenta pocs gruixos a tota la superfície, es pot observar una pinzellada dinàmica. Puntualment la capa pictòrica és prou fina per poder veure el tramut de la tela. A la zona inferior, dreta es troba la firma pintat a pinzell amb un color negre.

L'estat de conservació és bo-regular. Hi ha pèrdua de la capa pictòrica a les zones dels dos estrips. Es pot observar desgast i micropèrdues a les cantonades i vores de la pintura. La capa pictòrica, sobretot a les vores, on el marc toca la pintura hi ha pols i brutícia acumulada. La capa pictòrica en algunes zones presenta un microclivellat que a simple vista gairebé no es pot apreciar.

Detall de la capa pictòrica

Firma de l'artista a baix, a la dreta

Estrip núm. 1

Estrip núm. 2

Petit cop fet des de l'anvers cap al revers

Pèrdua de capa de preparació i capa pictòrica a les vores

Cantonada amb micropèrdues

Cantonada amb micropèrdues

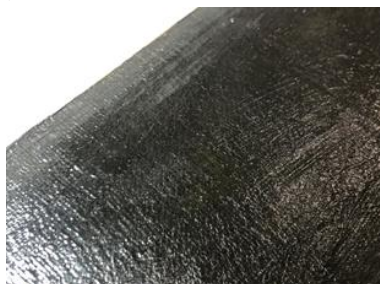

Vores amb micropèrdues

Capas superficiales

La superfície presenta un vernís que, segurament, es va aplicar quan el quadre ja estava muntat al marc. Un cop tret el marc es veu la reserva on el marc tapava la capa pictòrica. Les anàlisis realitzades han donat que l'artista utilitzava dos tipus diferents de vernissos: un vernís nitrocel·lulòsic i un vernís cetònic.

L'estat de conservació és regular, el vernís s'ha engroguit. Hi ha acumulada una capa lleu de brutícia i pols.

Reserva a les vores on el marc tapava la pintura

Brillantor del vernís

Brillantor del vernís

Marc

La pintura va acompanyada d'un emmarcament que al revers està compost de quatre peces de fusta, segurament de pi. Té dos muntants verticals de les mides 88,6 x 3,6 cm i dos travessers horitzontals de 71,9 x 3,6 cm. Les fustes tenen un gruix de 3,0 cm. Els llistons tenen una aresta rebaixada perquè pugui entrar el quadre (1,0 cm d'ample per 1,0 cm d'alt). Les cantonades encaixen en diagonal i estan clavades amb unes grapes metàl·liques. Segurament estan encolades. Les bandes del revers estan pintades de color marró fosc.

A l'anvers l'emmarcament està pintat de color daurat i té motllures llises sense decoració.

L'estat de conservació del marc és bo. Presenta alguna microrascada i en els encaixos microdesgast. Presenta algun forat pel sistema de subjecció. Tot el perímetre està precintat amb paper Kraft® que està en molts punts aixecat i trencadís. A tota la superfície de la capa pictòrica hi ha pols i brutícia acumulada.

Encaix esquerre, a baix

Encaix dreta, a baix

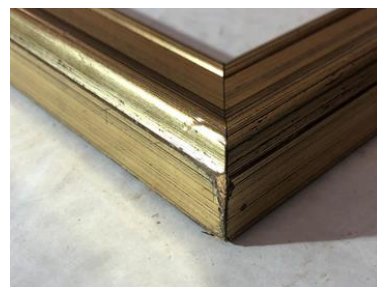
Encaix esquerre, dalt

Encaix dreta, dalt

Microrascada

Microdesgast en els encaixos

Encaix esquerre, a baix

Encaix dreta, a baix

Encaix esquerre, dalt

Encaix dreta, dalt

Detall de les grapes en els encaixos

Forats pel sistema de muntatge

PROPOSTA INTERVENCIÓ

GENERAL	Tractament d'anòxia. Documentació fotogràfica. Anàlisi i diagnosi. Informe final de la intervenció.
BASTIDOR	Neteja mecànica i química de la fusta del bastidor. Eliminació dels claus que clavaven el marc al bastidor i han quedat clavats al bastidor. Muntatge d'un sistema de fixació de les falques perquè no caiguin i danyin la tela.
TELA	Neteja mecànica del suport de tela. Aplanat de les vores de la tela arrugades amb calor i humidificació controlada. Minimització de les deformacions de la tela mitjançant aplanament i humidificació controlada de la tela. No es descarta desclavar puntualment la tela del bastidor per a poder tensar la tela on calgui. Consolidació de la tela: tractament de l'estrip seguint el criteri de la mínima intervenció amb el sistema de la microcirurgia tèxtil. Protecció de la tela a la zona de l'estrip a la vora. Presentació del revers: protecció dels revers mitjançant l'aplicació de tela sintètica de polietilè d'alta densitat o d'un altre sistema similar.
CAPA PREPARACIÓ CAPA PICTÒRICA	Fixació de la capa pictòrica i preparació a les zones de despreniment (micropèrdues a la zona del marc). No es descarta realitzar fixacions preventives. Neteja mecànica de la capa pictòrica. Neteja de la superfície de la policromia amb un sistema aquós, mitjançant el control del pH i la concentració iònica. Es minimitzarà la difusió i retenció de la humitat. Si es veu necessari anivellament de les llacunes amb massilles de reintegració. Es controlarà la idoneïtat estructural de les mateixes respecte a la capa de preparació original. Sistema de presentació: Reintegració cromàtica il·lusionista amb aquarel·les i/o pigments al vernís.
MARC	Eliminació claus. Consolidació i fixació de les vores de despreniment. Neteja mecànica i química. Anivellament de les llacunes amb massilles de reintegració. Reintegració cromàtica il·lusionista amb aquarel·les i miques. Col·locació i muntatge del quadre al marc amb platines.

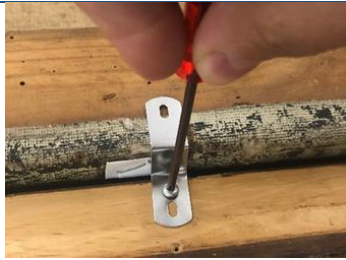
PROCÉS D'INTERVENCIÓ DEL QUADRE

Neteja mecànica del suport de tela eliminant la pols i la brutícia que hi ha a la superfície. S'ha netejat l'espai entre tela i bastidor, traient pols i brutícia que deformaven la tela.		Aspiradora amb filtre Hepa (Starmix Zyklon), espàtula, paletina
Per a eliminar el paper Kraft s'ha escalfat el buffer. Neteja mecànica i química de la fusta del bastidor per a eliminar pols i brutícia superficial amb paletina i després amb una solució aquosa i dissolvent.		buffer 6.3, paletina hisops H₂O dest. i alcohol (50:50)
Eliminació mecànica amb bisturí dels dos pedaços de color negre.		bisturí, pinces

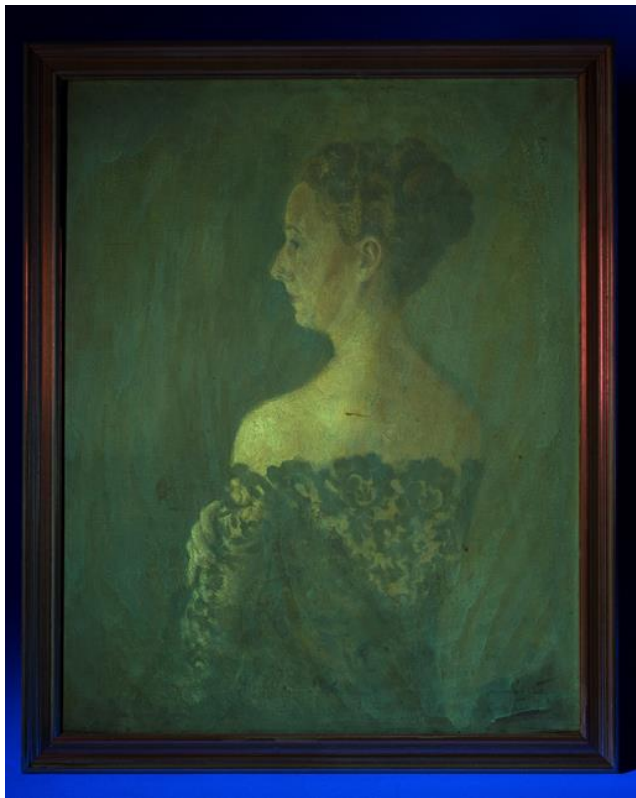
Les proves que s'han realitzat de conductivitat i pH amb plaques de agarosa, conductímetre i pH-metre han donat uns resultats sempre molt semblants. S'ha optat per un buffer d'una conductivitat de 900 µs/cm i un pH 6.3. Neteja mecànica de la capa pictòrica. Neteja de la superfície de la policromia amb un sistema aquós, mitjançant el control del pH i la concentració iònica. S'ha pogut eliminar un vel grisós de pols i brutícia.		Agarosa Basic A8963,0100; aigua destil·lada, conductímetre, pH-metre buffer 6.3
Minimització del petit cop mitjançant aplanament i humidificació controlada de la tela. També s'han minimitzat les arrugues de la vora de dalt de la tela.		paper secant, pesos
Consolidació de la tela: tractament de l'estrip seguint el criteri de la mínima intervenció amb el sistema de la microcirurgia tèxtil reteixint la tela amb fils de tela de lli i adherint-les amb una cola orgànica. Forats petits s'han omplert amb borrisol de tela de lli. Per a protegir la zona s'ha aplicat una tela sintètica amb un adhesiu sintètic.		espàtula calenta (STEM A-3210 EC), microscopi, pinces tissors, pinzell fi, microsoldador, adhesiu fórmula Heiber (cola d'esturió i midó de blat 1:1), tela de gasa de polièster, Beva 371® i Ciclohexà (1:2), paper siliconat fusta, pesos

Per poder consolidar les vores de la tela s'ha hagut de desmuntar puntualment la tela. S'han desmuntat 5 gavarrots que s'han substituït per grapes d'acer inoxidable.		tornavís, paper secant, grapadora, grapes
Anivellament de les zones de pèrdua de la capa pictòrica i de preparació amb estuc tradicional. Les vores s'han desestucat amb el mateix buffer utilitzat per a la neteja.		Cola de conill Lefranc&Bourgeois®, H₂O cola: 1:9 cola en H₂O desionitzada Massilla: 50 g d'H₂O cola, 80 g de carbonat càlcic, espàtula de guixaire buffer pH 6.3
Sistema de presentació: Reintegració cromàtica de les pèrdues de la capa pictòrica de manera il·lusionista amb aquarel·les.		Aquarel·les Winsor&Newton® pinzell de retoc H₂O dest.; pintura Gamblins®, 2- Propanol
Aplicació d'una protecció preventiva de les falques perquè no puguin caure en el futur i danyar la tela.		Dremel® Stylo Model 2050, broca 1mm, cargols, volanderes, fil de lli d'enquadració
Protecció del revers amb Tyvek, col·locant velcro d'1 cm d'amplada a tot el perímetre del marc.		Tyvek® 1622E i Velcro®

PROCÉS D'INTERVENCIÓ DEL MARC

Eliminació dels claus oxidats que fixaven el marc al bastidor.		Alicates
Neteja mecànica i química del marc per a eliminar pols i brutícia superficial amb paletina i després amb una solució aquosa i dissolvent. Neteja mecànica i química de la fusta del marc per a eliminar el paper Kraft®, pols i brutícia superficial amb paletina i després amb buffer escalfat.	 	paletina isocetà, H₂O dest., hisops Buffer 6.3
Col·locació del quadre a dins del marc i fixació amb platines.		platines, cargols, tornavís

FOTOGRAFIES UV, IR, LLUM RASANT

Fotografia amb llum ultraviolada

Fotografia amb llum infraroja

Fotografia amb llum rasant

FOTOGRAFIES ABANS - DESPRÉS

CONSELLS DE CONSERVACIÓ PREVENTIVA

HUMITAT RELATIVA: 40-55% (fluctuació màxima diària: 5%)

TEMPERATURA: 18-22°C (fluctuació màxima diària: 2°C)

IL·LUMINACIÓ: Màxim 200 lux, lliures de radiació infraroja i ultraviolada. En el cas que hi hagi presència de pigments laca orgànics sensibles a la llum, els nivells d'il·luminació haurien de reduir-se a 50 lux.

Com que l'efecte de la llum és acumulatiu i irreversible, és important disminuir els temps d'exposició tot el possible, així com els nivells d'il·luminància.

Barcelona, 02 de desembre de 2021

Teresa Schreibweis Torrents

Conservadora-restauradora de Béns Culturals